

ISBN 978-617-7041-97-8

Хмара В. В. Зіставні аспекти семантики східнослов'янських та західногерманських фразеологічних одиниць із компонентом коліно// Філологія і лінгвістика в сучасному суспільстві. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. – с.86– 89.

Хмара В. В.

аспірантка КНУ ім. Тараса Шевченка

Науковий керівник: Левицький А.Е.

доктор філологічних наук, професор КНУ ім. Тараса Шевченка

**ЗІСТАВНІ АСПЕКТИ СЕМАНТИКИ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ ТА
ЗАХІДНОГЕРМАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ
КОМПОНЕНТОМ КОЛІНО**

Контрастивні дослідження є зараз на часі [2]. Результати, цих досліджень використовують для вивчення загальних закономірностей функціонування неспоріднених мов, структурних зрушень в них, ізоморфних та аломорфних явищ, тобто виокремлення спільних та відмінних рис у різноструктурних мовах. Такі дослідження допомагають виявити взаємозв'язок мови і культури, який відображається через ФО певного етносу [1, с.125].

У межах етнолінгвістичних і лінгвокультурологічних напрямків розкриваються засоби і способи репрезентації культури і в фразеологічних знаках природної мови, форми вираження ними культурно-значущої інформації [3, с.47].

Культурний простір, складається з певних кодів культури, які є "сітками", що "накидаються" на навколишній світ, членують, категоризують, структурують і оцінюють його. Культурні коди співвідносяться з найдавнішими архетипними уявленнями людини, тому вони універсальні за своєю природою. Найдавнішим кодом культури є соматичний код, бо пізнання навколишнього світу людина почала саме з самої себе [5, с.53].

Одним із способів репрезентації соматичного коду культури в мовній свідомості є фразеологізми з соматичним компонентом. Їх популярності сприяє

актуальність змісту, яскрава образність, народність, зрозумілість граматичного оформлення та стилістична різноманітність [4, с.61].

Метою нашого дослідження є зіставний аналіз ФО, що входять до соціального конструкту ЛЮДИНА в українській, російській, англійських та німецькій мовах. Конструкт ЛЮДИНА належить до універсальних і існує в багатьох мовах. Важливість досліджуваного феномену полягає в тому, що тіло людини використовується для створення різних стилістичних переносів на позначення її з точки зору діяльності. Ми проводимо аналіз фразеологічних одиниць з соматичним компонентом, як таких, що репрезентують фразеологічний аспект соціального конструкту ЛЮДИНА.

Аналіз ФО в українській, російській англійських та німецькій мовах мають антропоцентричне спрямування, тобто описують людину за професійною діяльністю, почуттями, психологічними та соціальними станами, стосунками, характером та зовнішністю, тобто дозволяють категоризувати реальність. Так, використання ФО з компонентом *knee/Knie/коліно/колєно* є символікою приниження, підпорядкування, рабства в чотирьох мовах: *to bring smth to its knees; on one's knee;s to bring somebody to his knees; bend the knee to smb. auf den Knien leben; vor j-m auf den Knien liegen; in die Knie gehen; поставить на колєни; стать/становиться/встать/опуститься на колєни; на колєнах; гнути/згинати колєна; плазувати/лазити на колєнах; падати/впасти на колєна.*

ФО також описують психологічний стан страху: *feel one's knees give way beneath one; feel one's knees give way; knock one's knees together j-d wird schwach in den Knien; weichen die Knie, тремтять колєна, дрожат колєна.*

Таким чином, ФО з компонентом *knee/Knie/коліно/колєно* мають такі ізоморфні значення: приниження, підпорядкування, рабство, страх.

ФО із зазначеним компонентом *knee/коліно/колєно* в англійській, українській і російськомовній лінгвокультурних спільнотах пов'язана з покаранням: *put somebody over your knee ; поставити кого-небудь на колєна; ставить/поставить кого-л. на колєни.*

Лексема *колiно/колeно* в українському та російському мовних суспільствах використовуються на позначення людини, яка нічого не боїться: *(i) móre po kolína; more po koleno/po kolena*, танця: *викидати /вікинути колiнця/колiнце/колiно/колiна; выделять/откалывать колeно/колeна*.

Спільне значення лексем *knee/колiно* в українському і англійському лінгвосоціумах - невисока людина: *(старій) жабі/горобцеві/горобцю по колiна; knee-high to a jackrabbit; knee-high to a grasshopper*. В російській і німецькій мовах ФО з соматизмами *Knie/колeно* асоціюються з необдуманим, спонтанним, зробленим наспіх вчинком: *Выкинуть/выкидывать/делать колeно/колeна; übers Knie brechen*.

Аломорфні значення ФО з компонентом *knee* використовуються для позначення вищого сорту: *be the bee's knees*; навчання з самого дитинства: *at your mother's knee*.

Лише для німецької лінгвокультури характерне вживання ФО з компонентом *Knie* для позначення втоми, від якої людина не може триматися на ногах: *j-d bricht in die Knie*.

В українській лінгвокультурі ФО з компонентом *колiно* передає віддалені родинні зв'язки: *в десятому колiні*. Людину, яку проклинають клянуть: *до сьомого десятого/третього колiна*. Річ, яку обов'язково треба дістати де завгодно і будь-яким способом: *хоч із колiна вілути*. Лексема *колiно* в україномовному суспільстві вживається на позначення соціального стану людини, а саме, знатного роду: *великого/високого колiна*.

Аналіз лінгвокультурних особливостей ФО з соматичним компонентом на базі англійської, німецької, російської та української мов показав, що ФО виявляють ізоморфні та різні аломорфні риси. Подальші перспективи дослідження пов'язані з аналізом ФО з соматичним компонентом на матеріалі інших західногерманських і східнослов'янських мов.

Список використаної літератури

1. Гак В. Г. О контрастивной лингвистике // новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXV. Контрастивная лингвистика: Переводы/Сост. В.П. Нерознака; Общ. ред. и вступ. ст. В.Г. Гака. – М.: Прогресс, 1989. – 440 с.
2. Городецкая И. Е. Фразеологизмы-соматизмы в русском и французском языках: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 - сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание.- Пятигорск, 2007.- 18с.
3. Кісь Р. Я. Глобальне – національне – локальне (соціальна антропологія культурного простору). – /Ін-т народознавства НАН України/. – Львів: Літопис, 2005. – 300 с.
4. Ковшова М. Л. Анализ фразеологизмов и коды культуры // Известия РАН. Серия литературы и языка. – 2008. – Т. 67, № 2. – С. 60–65.
5. Маслова В.А. Введение в лингвокультурологию. – М., 1997. - 207 с.

Список лексикографічних джерел

1. Багмет А. Збірка українських прислів'їв та приказок. – К.: Техніка, 2002. - 211 с.
2. Бинович Л.Э. и Гришин Н.Н. Немецко-русский фразеологический словарь. М.: Русский язык, 1975.
3. Фёдоров А. И. Фразеологический словарь русского литературного языка. – Москва: АСТ, 2008. – 880с.
4. Apperson G.L. The Words worth Dictionary of Proverbs. –Wordsworth Reference, 1993. – 721 p.